

**Państwowa Szkoła Muzyczna I st. im. Janiny Garści
w Jeleniej Górze**

PROGRAM NAUCZANIA

do przedmiotu

FORTEPIAN DODATKOWY

nr 06/2023/2024

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	str. 2
1. WSTĘP	str. 3
2. CELE KSZTAŁCENIA - WYMAGANIA OGÓLNE	str. 3
3. CELE KSZTAŁCENIA - WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	str. 4
1) Poznanie podstawowych wiadomości na temat fortepianu	str. 4
2) Opanowanie podstaw gry na fortepianie	str. 4
3) Nauka gry a'vista	str. 4
4) Kształcenie umiejętności gry w zespole	str. 5
5) Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy	str. 5
4. MATERIAŁY NAUCZANIA	
1) Treść nauczania	str. 5
• pierwszy rok nauki	str. 5
• drugi rok nauki	str. 5
2) Formy sprawdzania osiągnięć ucznia	str. 6
3) Opis osiągnięć po zakończeniu etapu edukacyjnego	str. 8
5. KOMENTARZ DO REALIZACJI PROGRAMU NAUCZANIA	
1) Ogólna koncepcja programu nauczania	str. 9
2) Wskazówki metodyczne	str. 10
3) Opis warunków niezbędnych do realizacji programu	str. 12

1. WSTĘP

1) Autorzy

- Ewa Pieńkowska
- Anna Pietrzak

2) **Nazwa szkoły:** Państwowa Szkoła Muzyczna I st. im. Janiny Garści

3) **Etap edukacyjny:** pierwszy

4) **Przedmiot:** fortepian dodatkowy

2. CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

FORTEPIAN DODATKOWY			
CELE KSZTAŁCENIA			
Wiedza	Umiejętności		Kompetencje
1. Przystwojenie wiedzy z zakresu podstaw gry na fortepianie.	2. Wykształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie.	3. Prezentacja publiczna.	4. Funkcjonowanie w środowisku artystycznym.
Treści nauczania	Kryteria weryfikacji		
1. Przystwojenie wiedzy z zakresu podstaw gry na fortepianie.			
	Uczeń:		
1) zasady bezpieczeństwa i higieny pracy;	1) określa warunki bezpieczeństwa i higieny pracy; 2) omawia czynniki wpływające na bezpieczeństwo.		
2) historia instrumentu i wiedza w zakresie literatury przedmiotu;	1) omawia w zarysie historię instrumentów klawiszowych; 2) wymienia kompozytorów z różnych epok tworzących utwory na fortepian.		
3) budowa i pielęgnacja instrumentu;	omawia elementy budowy fortepianu oraz sposoby jego pielęgnacji.		
4) technika wykonawcza.	1) omawia warsztat wykonawczy; 2) opisuje możliwości techniczne instrumentu.		
2. Wykształcenie umiejętności gry na instrumencie.			
	Uczeń:		
1) aparat gry;	1) prezentuje poprawny aparat gry; 2) kontroluje prawidłową postawę, ułożenie rąk i palców podczas gry.		
2) technika gry;	1) stosuje różne sposoby efektywnego przygotowania do gry; 2) posługuje się różnorodnymi technikami artykulacyjnymi, dynamiką i agogiką oraz potrafi modulować barwę dźwięku; 3) stosuje techniki wykonawcze pozwalające na wykonanie utworów o zróżnicowanym charakterze; 4) posługuje się pedalizacją.		
3) interpretacja;	1) interpretuje utwory zgodnie ze stylem danej epoki i ich budową formalną pod kierunkiem nauczyciela; 2) wykazuje się w grze muzykalnością i wrażliwością artystyczną.		
4) specjalistyczna terminologia, notacja muzyczna;	1) posługuje się specjalistyczną terminologią; 2) realizuje zasady notacji muzycznej; 3) czyta nuty a vista.		
5) samodzielna praca.	1) przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy; 2) realizuje proces ćwiczenia według wskazówek nauczyciela; 3) kontroluje własną grę podczas ćwiczenia; 4) potrafi ocenić jakość wykonywanych zadań; 5) stosuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów teoretycznych; 6) stosuje różne sposoby zapamiętywania tekstu nutowego; 7) korzysta z narzędzi pomocnych w ćwiczeniu.		

	Uczeń:
1) praktyka estradowa;	1) koncentruje się podczas występu; 2) opanowuje treść; 3) stosuje zasady poprawnego zachowania podczas publicznej prezentacji; 4) wykonuje z pamięci część utworów ze swojego repertuaru.
2) prezentacja w mediach cyfrowych.	1) korzysta z technologii informacyjnej i komunikacyjnej w realizacji zadań artystycznych; 2) obsługuje sprzęt elektroniczny umożliwiający rejestrację swojej gry.
4. Funkcjonowanie w środowisku artystycznym.	
	Uczeń:
1) rozwój artystyczny i zawodowy;	1) analizuje własne kompetencje; 2) aktualizuje swoją wiedzę i rozwija umiejętności; 3) wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności; 4) dokumentuje i archiwizuje własne dokonania twórcze; 5) aktywnie uczestniczy w życiu artystycznym.
2) etyka zawodowa.	1) przestrzega zasad etycznych oraz utrzymuje właściwe relacje w środowisku; 2) przyjmuje odpowiedzialność za powierzone zadania artystyczne.
WARUNKI NIEZBĘDNE DO REALIZACJI KSZTAŁCENIA	
1. Sala lekcyjna dostosowana akustycznie. 2. Wyposażenie sali: fortepian lub pianino, ława fortepianowa regulowana, lustro, metronom. 3. Wyposażenie szkoły: sprzęt audiowizualny. 4. Sala koncertowa lub kameralna.	

3. CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1) Poznanie podstawowych wiadomości na temat fortepianu.

Uczeń:

- zna i określa poszczególne części fortepianu,
- zna możliwości brzmieniowe instrumentu,
- prawidłowo rozpoznaje klawisze i oktawy.

2) Opanowanie podstaw gry na fortepianie

Uczeń:

- zachowuje odpowiednią postawę przy instrumencie,
- prawidłowo posługuje się aparatem gry (ułożenie rąk, pozycja dłoni i palców, swoboda nadgarstka, koordynacja i niezależność rąk),
- realizuje podstawowy zapis notacji muzycznej w kluczu wiolinowym i basowym (przyporządkowuje nutę jako zapis graficzny właściwym klawiszom, prawidłowo odczytuje rytm i znaki chromatyczne),
- prawidłowo realizuje zapis graficzny artykulacji i dynamiki,
- posługuje się artykulacją portato, legato i staccato,
- posługuje się techniką palcową w stopniu podstawowym,
- stosuje zróżnicowaną dynamikę,
- zna podstawowe zasady kształtowania dźwięku.

3) Nauka gry a'vista

Uczeń:

- dokonuje wstępnej analizy tekstu,
- gra a'vista proste utwory, każdą ręką osobno - w kluczu wiolinowym i basowym.

4) Kształcenie umiejętności gry w zespole.

Uczeń:

- gra łatwe utwory na 4 ręce z nauczycielem lub innym uczniem,
- realizuje spójną interpretację w zespole (agogika, dynamika).

5) Kształtuje umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń:

- realizuje zalecenia nauczyciela oraz koryguje popełniane błędy podczas samodzielnej pracy,
- wykonuje z pamięci wybrane utwory,
- wykorzystuje wiedzę zdobytą na innych przedmiotach (zwłaszcza ogólnomuzycznych).

4 . MATERIAŁ NAUCZANIA

1) TREŚĆ NAUCZANIA

" PIERWSZY rok nauki:

- "budowa fortepianu" – sposób wydobywania dźwięków (struny, działanie mechanizmu młotków i klawiszy, działanie tłumików, pedały);
- artykulacja portato, legato, staccato – kontrola jakości dźwięku;
- nazwy klawiszy;
- czytanie nut w kluczu wiolinowym i basowym;
- tempo: andante, moderato;
- dwudźwięki (do seksty włącznie) rozłożone i jako współbrzmienia;
- trójdzźwięki z przewrotami – rozłożone i jako współbrzmienia;
- gamy durowe do 2 znaków: 2 gamy do wyboru – wykonanie przez 1 oktawę (podkładanie pierwszego palca);
- trójdzźwięki toniczne z przewrotami osobno (rozłożone i jako akordy);
- dynamika w granicach: forte – piano;
- praca nad elementami narracji muzycznej:
 - kończenie zdania i okresu,
 - dynamiczne uwypuklenie punktów kulminacyjnych,
- próby dynamicznego zróżnicowania; melodia – akompaniament.

DRUGI rok nauczania:

- artykulacja – portato, legato, staccato;
- technika palcowa- przebiegi diatoniczne i chromatyczne, trójdzźwięki rozłożone z przewrotami – w formie ćwiczenia i zastosowane w utworach;
- technika dwudźwięków i akordowa – dwudźwięki, trójdzźwięki z przewrotami jako współbrzmienie;
- tempo- andante, moderato, allegretto;
- dynamika- w granicach: piano – mezzoforte – forte;

- płaszczyzny dźwiękowe (niezależność rąk) – uwypuklenie melodii na tle akompaniamentu;
- praca nad elementami narracji muzycznej:
 - kończenie zdania i okresu,
 - dynamiczne uwypuklenie punktów kulminacyjnych,
- rozplanowanie crescendo i diminuendo;
- zgodność interpretacji z tytułem utworu;
- rozwijanie wyobraźni muzycznej;
- gamy durowe do 4 znaków (dla bardziej zaawansowanych gamy molowe)
 - równoległe przez jedną oktawę (bardziej zaawansowani mogą grać przez 2 oktawy),
 - trójdźwięk toniczny z przewrotami,
- gra a'vista prostych utworów, każdą ręką osobno w kluczu wiolinowym i basowym".²

2) FORMY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ

1. Oceny klasyfikacyjne końcoworoczne, ustala się w stopniach wg skali:

- 1) Stopień celujący – 6
- 2) Stopień bardzo dobry – 5
- 3) Stopień dobry – 4,
- 4) Stopień dostateczny – 3
- 5) Stopień dopuszczający – 2
- 6) Stopień niedostateczny – 1

Ocenę CELUJĄCĄ otrzymuje uczeń, którego osiągnięcia ucznia wyraźnie wykraczają poza wymagania edukacyjne.

Uczeń:

- przygotowujący program wykonuje precyzyjnie,
- jest zaawansowany technicznie,
- realizuje program wyższy niż obowiązujący w danej klasie,
- w ciągu roku szkolnego zrealizował dużą partię materiału (wykraczającą poza ilość przewidzianą dla ucznia bardzo dobrego i dobrego).

Ocenę BARDZO DOBRĄ otrzymuje uczeń, który całkowicie spełnia wymagania edukacyjne.

Uczeń:

- wyróżnia się precyzją w opanowaniu programu, biegłością aparatu ruchowego oraz właściwą interpretacją utworów,
- wykazuje wiadomości i umiejętności zgodne z programem nauczania danej klasy,
- w ciągu roku szkolnego zrealizował dużą partię materiału,

Ocenę DOBRĄ otrzymuje uczeń, który nie w pełni realizuje wymagania edukacyjne, ale nie przewiduje się trudności w dalszym kształceniu.

Uczeń:

- dobrze wykonał program na zakończenie danego okresu kształcenia (możliwość drobnych niedociągnięć w realizacji tekstu nutowego i interpretacji utworu),
- jest sprawny technicznie,
- w ciągu roku wykonał co najmniej 2 utwory zawierające problemy techniczne (etiudy lub inne), 2 utwory z muzyki dawnej, 2 części utworu klasycznego lub 2 utwory z działu "utwory różne " (lub na 4 ręce) oraz gamę durową i molową (z krzyżykami i bemolami),
- wykazuje wiadomości i umiejętności zgodne z programem nauczania.

Ocenę DOSTATECZNĄ otrzymuje uczeń, który spełnia jedynie podstawowe wymaganie edukacyjne, co może oznaczać trudności w dalszym kształceniu.

Uczeń:

- program egzaminu wykonał słabo, z licznymi usterkami w zakresie dokładności tekstu muzycznego,
- ma problemy związane z techniką gry,
- realizuje zadania techniczno – wykonawcze i materiał danej klasy lub klasy programowo niższej.

Ocenę DOPUSZCZAJACĄ otrzymuje uczeń, który spełniania wymagania edukacyjne w stopniu minimalnym, co poważnie utrudni, a nawet może uniemożliwi dalsze kształcenie,

Uczeń:

- realizował minimum materiału przewidzianego na ocenę dostateczną,
- ma braki w podstawowych wiadomościach i umiejętnościach,
- pomimo zaniżonego repertuaru nie radzi sobie z poprawnym wykonaniem utworów i ich opanowaniem pamięciowym.

Ocenę NIEDOSTATECZNĄ otrzymuje uczeń, który wyraźnie nie spełnia wymagań edukacyjnych, co uniemożliwia dalsze kształcenie.

Uczeń:

- nie opanował programu,
- ma braki w podstawowych wiadomościach i umiejętnościach,
- pomimo zaniżonego repertuaru nie radzi sobie z poprawnym wykonaniem utworów i ich opanowaniem pamięciowym.

UWAGI:

W przypadku ucznia, który jest pod opieką Poradni Pedagogiczno – Psychologicznej (wymagane zaświadczenie) dopuszcza się obniżenie wymagań i kryteriów oceniania.

3) OPIS OSIĄGNIĘĆ PO ZAKOŃCZENIU ETAPU EDUKACYJNEGO

- 1) Umiejętność nazywania poszczególnych części fortepianu.
- 2) Znajomość podstawowych wiadomości z historii instrumentu.

- 3) Opanowanie prawidłowej postawy, ułożenia prawej i lewej ręki na klawiaturze, prawidłowego ułożenia nóg.
- 4) Umiejętność prawidłowego wydobywania dźwięku w zależności od rejestru i dynamiki. Świadomość roli i działania palców w procesie powstawania dźwięku.
- 5) Opanowanie podstaw techniki gry z uwzględnieniem niezależności rąk i palców na klawiaturze, umiejętność grania różnymi sposobami artykulacji (legato, non legato, portato, staccato).
- 6) Umiejętność frazowania i posługiwania się podstawowymi sposobami artykulacji. Zgodna z zapisem realizacji metryczności, agogiki i dynamiki. Interpretowania utworu zgodnie z jego budową formalną.
- 7) Znajomość notacji w kluczu wiolinowym i basowym oraz umiejętność samodzielnego i bezbłędnego odczytania tekstu nutowego. Czytanie tekstu nutowego w dwóch systemach.
- 8) Umiejętność samodzielnego opracowania łatwego utworu. Umiejętność samodzielnej pracy nad utworem.
- 9) Umiejętność świadomego ćwiczenia i korekty własnych błędów.
- 10) Posługiwanie się różnymi formami zapamiętywania. Umiejętność dokonywania właściwej samooceny wykonania utworu.
- 11) Umiejętność muzykowania zespołowego pod kierunkiem nauczyciela (np. na cztery ręce, na dwa fortepiany).
- 12) Opanowanie literatury fortepianowej w następującym zakresie: etiudy o zróżnicowanej problematyce technicznej dla prawej i lewej ręki, utwory polifonizujące i dawnych mistrzów, formy klasycznej (do wyboru np.: sonatina, wariacje), utwory różne.
- 13) Poprawne wykonanie trzech dowolnie wybranych utworów z ww. działów (w tym jeden powinien być wykonany z pamięci).

5. KOMENTARZ DO REALIZACJI PROGRAMU NAUCZANIA

1) OGÓLNA KONCEPCJA PROGRAMU NAUCZANIA:

Program nauczania napisany został na podstawie:

- Rozporządzenie MKiDN z dnia 25 lutego 2011 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkołach artystycznych programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników dla szkół artystycznych.
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 14 sierpnia 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego
- Rozporządzenie MKiDN z dnia z 17 listopada 2021 r. sprawie szczegółowych warunków i sposobów oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w publicznych szkołach artystycznych.
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 6 czerwca 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych szkołach i placówkach artystycznych.

Rolą programu jest określenie treści nauczania zgodnych z podstawami programowymi

i przyjsie z pomocą nauczycielom realizującym przedmiot: fortepian dodatkowy w szkole muzycznej I stopnia.

Adresat programu - uczniowie szkoły muzycznej I st.

Program zakłada, że uczniowie posiadają predyspozycje do kształcenia muzycznego, sprawdzone przez komisję egzaminacyjną podczas egzaminu kwalifikacyjnego.

Przedstawiony program wykorzystuje koncepcje sprawdzone w praktyce edukacyjnej

i poparte wynikami badań. Wyznaczony programem proces kształcenia muzycznego uwzględnia:

- potrzeby ekspresji i komunikowania się,
- kształtowanie wrażliwości,
- tworzenie i wzbogacanie doświadczeń przez własne działania artystyczne,
- potrzebę przeżyć estetycznych na różnym poziomie dojrzałości,
- rozwój intelektualny oraz ćwiczenie procesów myślowych,
- sprawdzanie własnych osiągnięć i umiejętności prowadzących do samooceny i poczucia sukcesu,
- poznawanie zjawisk muzycznych tradycyjnych i współczesnej kultury.

Treści kształcenia gry na fortepianie, wynikające z ogólnych założeń programu i treści repertuarowe, nawiązują do treści nauczania innych przedmiotów, tj.: kształcenie słuchu, rytmika oraz audycje muzyczne.

Program można realizować na różnym poziomie trudności i szczegółowości. Podyktowane jest to:

- koniecznością odrębnego traktowania każdego ucznia,
- dużymi różnicami indywidualnymi w poziomie zdolności muzycznych, zainteresowań i motywacji do rozwijania umiejętności muzycznych,

- potrzebą pozostawienia nauczycielowi swobody w wyborze treści szczegółowych i dróg rozwoju muzycznego uczniów; jest to warunkiem ich twórczego udziału w tym procesie.

2) WSKAZÓWKI METODYCZNE

1. "Nauka gry na fortepianie w ramach zajęć indywidualnych stanowi istotne uzupełnienie wykształcenia ucznia szkoły muzycznej I stopnia. Zadaniem nauczyciela jest rozbudzenie zainteresowań ucznia w jak najszerszym stopniu i uzyskanie licznych korzyści płynących z nauki gry na fortepianie. Instrument ten towarzyszy instrumentalistcie od początku jego drogi edukacyjnej, dlatego umiejętność odczytania i zrozumienia partii fortepianu ma bezpośredni wpływ na integralność wykonawczą prezentowanych utworów na instrumencie solowym głównym. Ponadto nauka gry na fortepianie pozwala na opanowanie czytania nut w kluczu wiolinowym i basowym. Rozwija też percepcję wzrokową poprzez konieczność śledzenia tekstu zapisanego na dwóch systemach, kształci słuch muzyczny, umiejętność słyszenia harmonicznego i polifonicznego oraz kształtuje aparat gry. W istotny sposób wspomaga i poszerza wiedzę teoretyczną, przydatną w praktyce.

Nauka gry na fortepianie powinna uwzględniać indywidualne możliwości i predyspozycje ucznia. W początkowym etapie kształcenia szczególne znaczenie ma właściwe ustawienie aparatu gry i wypracowanie prawidłowych nawyków aplikaturowych, zwłaszcza , że uczeń rozpoczyna naukę gry na fortepianie w wieku 11-14 lat oraz, że jego aparat gry został już wcześniej przystosowany do specyficznych wymagań w zakresie gry na innym instrumencie.

Swoboda w doborze ćwiczeń i repertuaru pozwoli na wzmocnienie i rozwijanie wybranych elementów wykonawczych.

Ważnym elementem działania nauczyciela fortepianu jest współpraca z innymi nauczycielami (nauczyciel przedmiotu głównego, nauczyciele teorii, pianista akompaniator) oraz rodzicami (prawnymi opiekunami) w celu zapewnienia harmonijnego rozwoju ucznia. Pozwoli to na świadome i celowe kierowanie jego edukacją." ¹

2. Realizacja celów nauczania gry na fortepianie w dużym stopniu zależy od zastosowania właściwych procedur w operowaniu bogatym materiałem treści nauczania zawartych w sześciu głównych działach:
 - 1) Gamy, trójdźwięki, pasaże, triady, wprawki.
 - 2) Etiudy.
 - 3) Utwory polifoniczne i dawnych mistrzów.
 - 4) Formy klasyczne.
 - 5) Utwory różne.
 - 6) Utwory na cztery ręce.

GAMY " ten dział to przede wszystkim materiał techniczny. Praca nad materiałem tego działu jest pożyteczna, ponieważ:

- melodia gamy, trójdźwięków utrwalają w tonacji i rozwijają poczucie tonalne ucznia,

- wpływa na wyrobienie sprawności wszystkich palców,
- wpływa na wyrównanie siły brzmienia poszczególnych palców,
- uczy przesuwania ręki po klawiaturze w prawo i w lewo bez zbytecznych ruchów i napięć mięśniowych,
- rozwija niezależność rąk i palców,
- pozwala wykorzystać różne problemy rytmiczne i artykulacyjne (...)

Przy nauce gam ważnym problemem jest właściwe elastyczne operowanie pierwszym palcem, a zwłaszcza praca pierwszego palca przy przekładaniach. Problem ten odgrywa zasadniczą rolę przy grze artykulacją legato.

W czasie sprawdzania na lekcji gam czy trójdźwięków zawsze kontrolujemy jakość brzmienia i uwrażliwiamy na to ucznia. Wolne tempo pozwala na kontrolę właściwych ruchów i właściwego palcowania.

Od samego początku nauczania gam należy dążyć do wyrobienia u ucznia nawyków właściwego palcowania. Dotyczy to również trójdźwięków rozłożonych. Zwracamy uwagę na wyrównanie brzmienia wszystkich dźwięków (należy przeciwdziałać nadmiernemu wybijaniu się 1 palca, oraz wzmacniać palec 4).

(...) Uczeń gra gamy, trójdźwięki rozłożone wyłącznie z pamięci. Granie gam i ćwiczeń z pamięci zmusza ucznia do większej koncentracji uwagi, do większej samodzielności i szybciej prowadzi do trwałych nawyków właściwego palcowania."²

Utworky z pozostałych działów zawarte są w szkołach gry na fortepianie oraz podręcznikach zawierających materiał nauczania fortepianu głównego dla uczniów klas początkujących.

"GRA ZESPOŁOWA ORAZ CZYTANIE NUT A'VISTA są szczególnie ważnym działem w nauczaniu gry na fortepianie jako przedmiotu dodatkowego. (...) Granie utworów na 4 ręce rozwija poczucie rytmu, wyobraźnię muzyczną oraz wycucie stylu i formy. Ponadto kształcą umiejętności pracy zespołowej. Do nauki a'vista najbardziej odpowiednim materiałem muzycznym są łatwe utworky z działu „utworky różne”.

(...) Podstawową wytyczną pracy z uczniem jest indywidualizacja procesu nauczania w zależności od zdolności ucznia, przydatności fizycznej do instrumentu, wieku, a także posiadanego zasobu wiadomości”.²

Wybór repertuaru powinien być podyktowany potrzebą rozwiązywania różnych problemów technicznych. Przy doborze programu nauczyciel powinien mieć na względzie równomierny rozwój techniczny tak prawej, jak i lewej ręki ucznia. Ponadto odpowiednio dobrane utworky powinny ułatwić pokonanie indywidualnych trudności i nieporadności ucznia."²

3) OPIS WARUNKÓW NIEZBĘDNYCH DO REALIZACJI PROGRAMU NAUCZANIA

Zajęcia są prowadzone indywidualnie.

Lekcja nauki gry na fortepianie dodatkowym odbywa się raz w tygodniu i trwa 30

minut.

Dopuszcza się możliwość zmniejszenia liczby godzin w cyklu kształcenia po zrealizowaniu podstawy programowej.

Program wprowadzony został Zarządzeniem Dyrektora Szkoły PSM I st. im. Janiny Garści w Jeleniej Górze nr 5/2023/2024 z dnia 18.10.2023 r. na podstawie UCHWAŁY nr 6/2023/204 Rady Pedagogicznej z dnia 18.10.2023 r.

BIBLIOGRAFIA:

1. Podstawy programowe kształcenie w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych z komentarzem, Warszawa 2014, Centrum Edukacji Artystycznej, s.88.
2. Lech Miklaszewski, Zarys metodyki początkowego nauczania gry na fortepianie, Warszawa 1984, COPSA.